

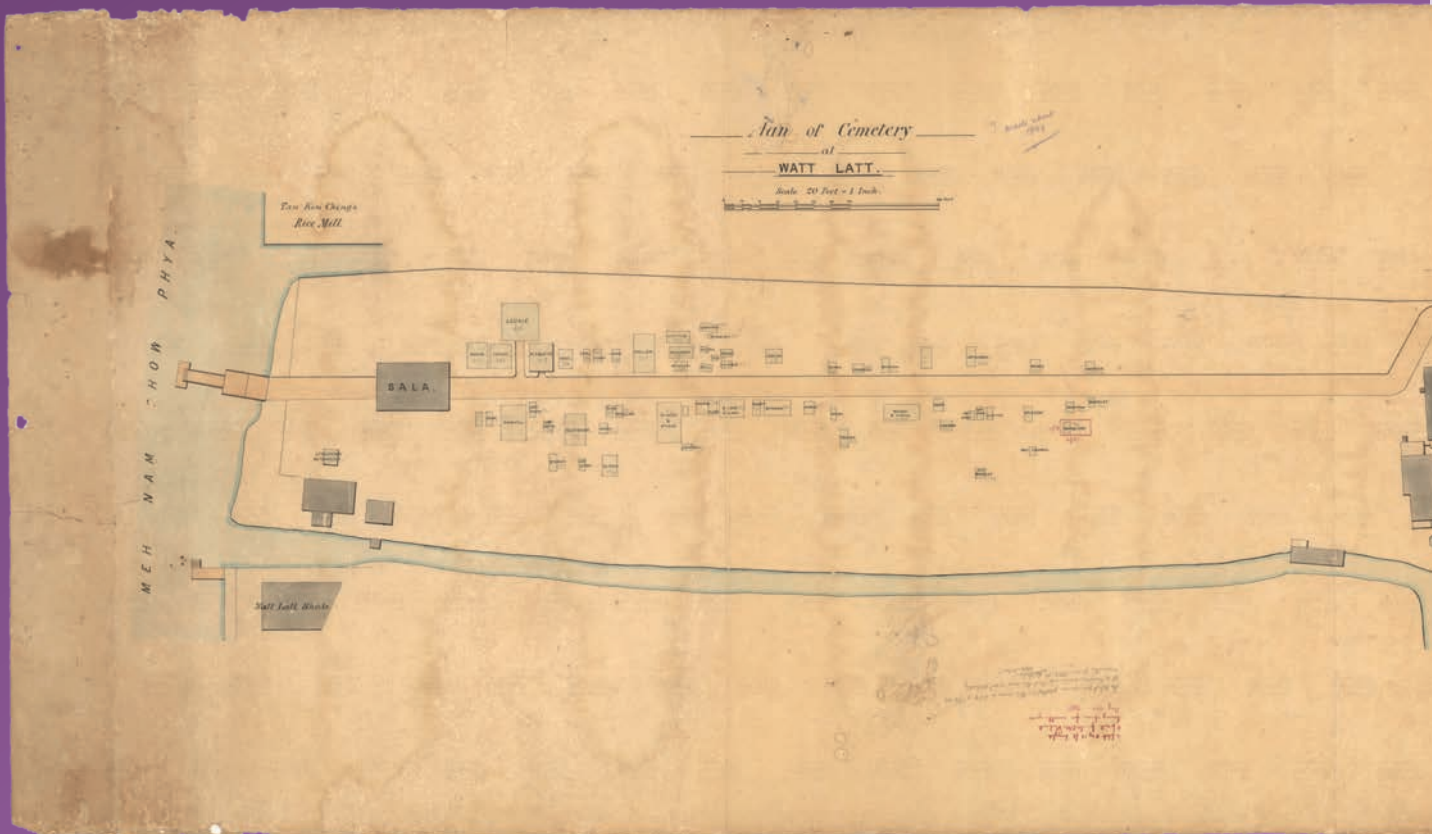
แผนผัง

สุสานโปรเตสแตนต์*

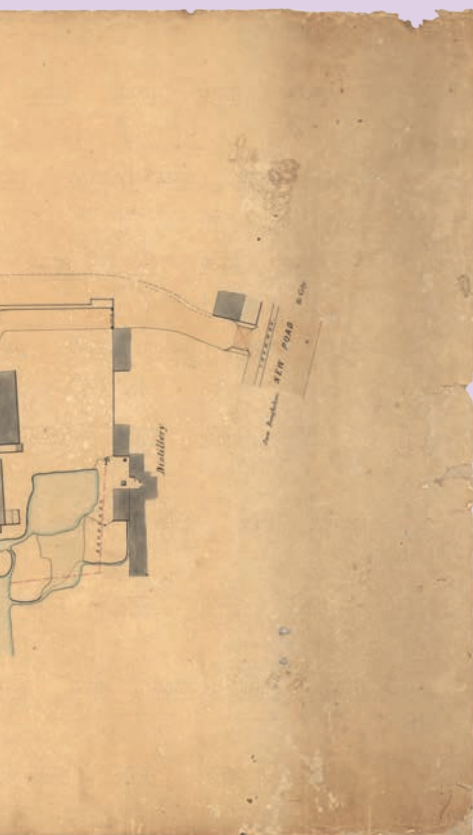
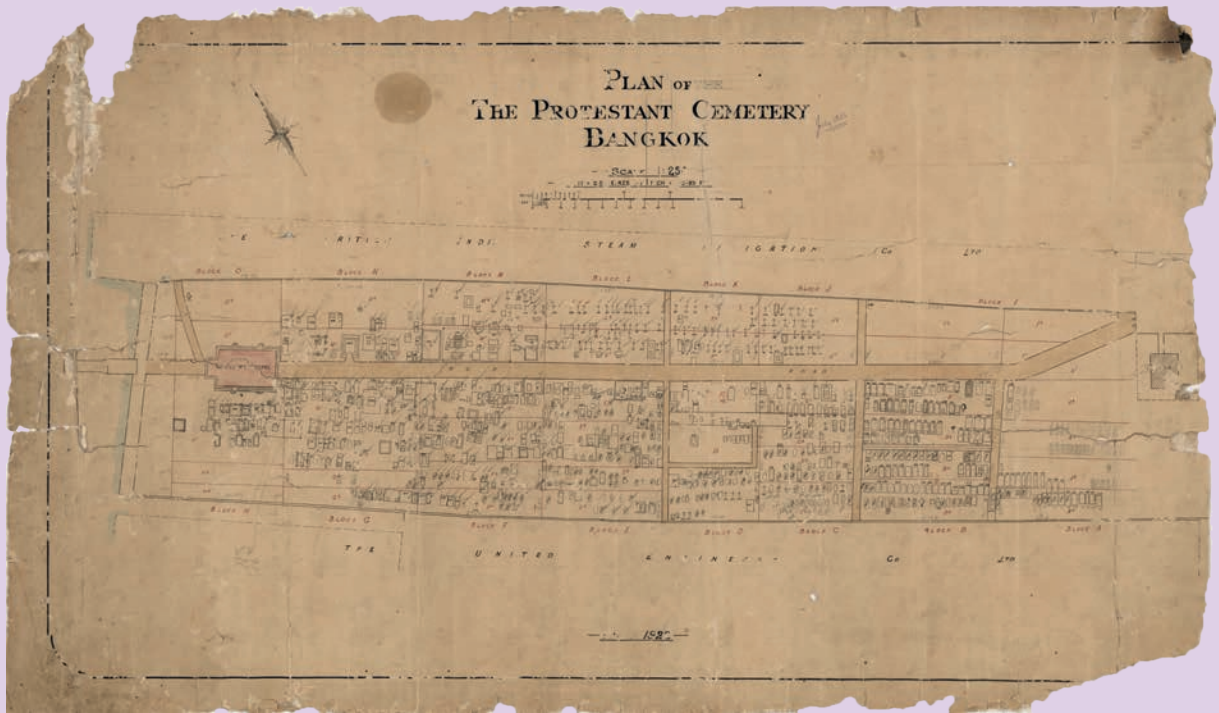

พ.ศ. ๒๕๖๕ มูลนิธิสุสานโปรเตสแตนต์ ได้ส่งมอบแผนผังสุสานโปรเตสแตนต์ จำนวน ๓ แผ่น ให้แก่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ประกอบด้วย

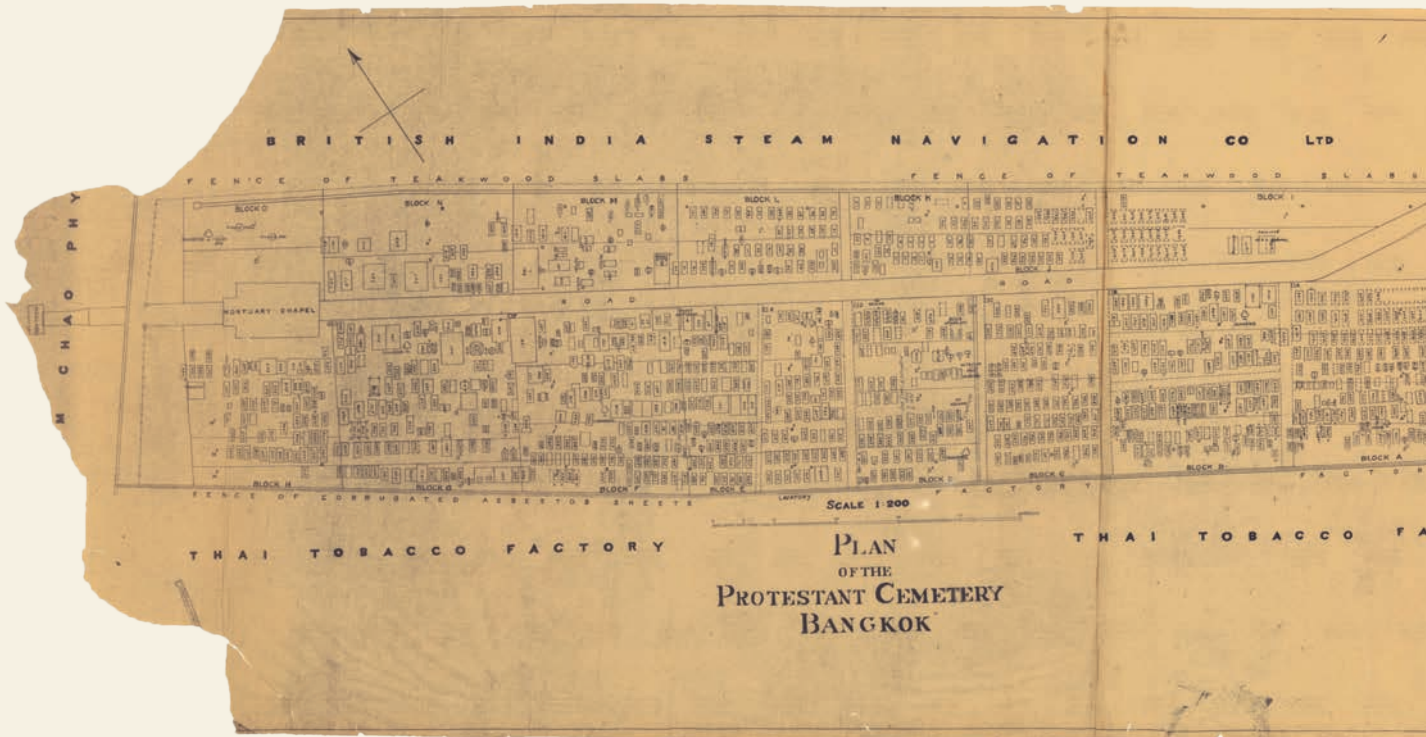
๑. แผนผังสุสานโปรเตสแตนต์ พ.ศ. ๒๔๓๖ แสดงให้เห็นพื้นที่ตั้งของสุสานตั้งแต่ทำน้ำของสุสานจนถึงประตูของสุสานที่เชื่อมออกสู่ถนนเจริญกรุง ภายในจะประกอบด้วย อาคารที่ใช้ประกอบพิธี เขียนด้วยคำว่า “Sala” หรือ ศาลา ตลอดระยะทางแสดงให้เห็นหลุมฝังศพพร้อมรายนามของผู้วายชนม์

* ภาวิตา สมวงศ์ นักจดหมายเหตุชำนาญการ

๒. แผนผังสุสานโปรเตสแตนต์ พ.ศ. ๒๔๖๕ แสดงให้เห็นขนาดพื้นที่ของสุสานคล้ายกับแผ่นแรก การแบ่งพื้นที่ภายในใช้คำว่า Block เพื่อแบ่งพื้นที่ในการบริหารจัดการสุสานให้สะดวกขึ้นด้วยมีปริมาณหลุมฝังศพเพิ่มมากขึ้น กำหนดที่ตั้งของหลุมฝังศพด้วยการใช้หมายเลข นอกจากนี้ พื้นที่โดยรอบของสุสานมีความเปลี่ยนแปลงจากแผนผังแผ่นแรก พื้นที่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับ The British India Steam Navigation Co., Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทเดินเรือ พื้นที่ทิศใต้ติดกับ The United Engineering Co., Ltd.

๓. แผนผังสุสานโปรเตสแตนต์ ไม่ระบุปี พ.ศ. สันนิษฐานว่าเป็นแผนผังจัดทำขึ้นหลังจากแผ่นที่ ๒ ด้วยปริมาณของหลุมฝังศพเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีหลุมฝังศพขยายออกมาในโซนที่ ๓ อาทิ Block H3 พื้นที่โดยรอบมีการเปลี่ยนแปลงจากแผ่นที่ ๒ คือ พื้นที่ของ The United Engineering Co. Ltd. เปลี่ยนเป็นพื้นที่ของโรงงานยาสูบ หรือ Thai Tobacco Factory ด้านหน้าฝั่งถนนเจริญกรุงแสดงเส้นทางเดินริมถนน (Footpath) และทางของรถราง (Tramway Line)

แผนผังทั้ง ๓ แผ่น นับเป็นประโยชน์ที่จะใช้ศึกษาพัฒนาการของสุสานโปรเตสแตนต์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยวัตถุประสงค์ของการใช้เป็นสุสานสำหรับชาวคริสตนิายโปรเตสแตนต์ที่อาศัยในประเทศไทย การบริหารจัดการภายในสุสาน ตำแหน่งหลุมฝังศพของผู้วายชนม์ รวมถึงพัฒนาการบริเวณโดยรอบของสุสาน ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์บนถนนเจริญกรุงแห่งหนึ่ง

ภูมิหลังเกี่ยวกับชาวตะวันตก ในประเทศไทย

การตั้งถิ่นฐานของชาวตะวันตกแรกเริ่มในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาให้แก่ชาวโปรตุเกส ตั้งอยู่ใต้กำแพงพระนครถัดจากคลองผดุงกรุงเกษมไปจนถึงถนนตก ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มมีมิชชันนารีเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนา นิกายโปรเตสแตนต์ อาทิ “คาร์ล กุสลาฟ” (Karl Gutzlaff) และ “เจคอบ ทอมลิน” (Jacob Tomlin) ซึ่งเป็นนิกายที่แยกตัวจากนิกายโรมันคาทอลิก โดยมีความเชื่อว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพระเจ้าได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีสื่อกลาง ไม่มีนักบวช สัญลักษณ์ของนิกายมีเพียงไม้กางเขนเท่านั้น

ถัดมา คณะมิชชันนารีได้หลังไหลเข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์มากขึ้น อาทิ หมอบรัดเลย์ หมอสมิท ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินให้แก่ชาวตะวันตก เพื่อก่อสร้างสถานกงสุลที่พักอาศัย ศาสนสถาน ส่งผลให้พื้นที่บริเวณคลองผดุงกรุงเกษม สีพระยา บางรัก ถึงถนนตก เป็นที่อยู่ของชาวตะวันตกเป็นจำนวนมาก ทรงพระราชทานทรัพย์ซื้อที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา พระราชทานเป็นที่ฝังศพให้แก่ชาวต่างชาติที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ ด้วยทรงเห็นใจว่า ในกรุงเทพฯ มีที่ดินสำหรับฝังศพผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกและนับถือศาสนาอิสลาม แต่ยังไม่เป็นที่สำหรับฝังศพผู้ที่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์ ครั้นเมื่อสิ้นชีวิตลงญาติพี่น้องได้รับความลำบากต้องไปฝังศพในป่าหรือที่ไกล ๆ หรือบางครั้งก็ต้องไปฝังปะปนกับชาวจีน^๒

สถานที่ฝังศพคริสต์ศาสนิกชนนิกายโปรเตสแตนต์ หรือ สุสานโปรเตสแตนต์ ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ซอยเจริญกรุง ๗๒/๕ แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับถนนเจริญกรุง ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้ติดกับโรงงานยาสูบ ใช้เป็นสถานที่ฝังศพ ของบุคคลที่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์ตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน มีหลุมฝังศพของบุคคลสำคัญ อาทิ เฮนรี อาลาบาสเตอร์ (Henry Alabaster) ชาวอังกฤษที่เข้ามาในประเทศไทยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองกงสุลอังกฤษประจำประเทศไทย เป็นผู้สำรวจจัดทำแผนที่ในการจัดสร้างถนนเจริญกรุง แฮมิลตัน คิง (Honourable Mr. Hamilton King) ชาวอเมริกัน ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้ดำรงตำแหน่งอัครราชทูต และกงสุลใหญ่ประจำประเทศสยาม ต่อมาเป็นอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศสยาม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แดเนียล บีช แบริดลีย์ (Daniel Beach Bradley) หรือหมอแบริดลีย์ มิชชันนารีชาวอเมริกันที่เข้ามาเป็นแพทย์แผนชาวตะวันตก

^๒ วรรณวิเศษ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๕ วันเสาร์ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๓ ปีกุน นพศก จ.ศ.๑๒๔๙ ตรงกับวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๐ หน้า ๑.